

זיגי אשכנזי מספר.

על מפעל התעשייה בגבעת חיים. -- פנו אלי מטעם ההגנה, נדמה לי שזה היה אריה ניר, אז אריה קפר, היום נציב בית הסוהר, שאקבל את האחריות לשמירה על תעשיית הנשק, זאת אומרת חלק של תעשיית נשק. בכל מקום עשו רק חלק אחד. מקום אחד לא ידע מה ואיפה עושים במקום השני. קיבלתי את ההצעה ונמנית לאחראי לביטחון של תעשיית נשק. זה היה בבאר בכרם הישן שכבר לא פעלה. כמובן שגם עבדתי שמה ולא הייתי רק אחראי לשמירה. אנחנו עשינו פיקוח לכדורים, כדורי מכוונות יריה, רובים ואקדחים. העבודה לא הייתה מסובכת היו אילו מכוונות ויותר שטנצות. הבעיה הייתה של ביטחון. באותו זמן הסתובבו אנגלים בסביבה ומשק גבעת חיים היה כבר די חשוד בעיני הממונים של הבריטי אנחנו סידרנו סליק. זה היה מליט שהלך למטה למרתף שחפצנו ובמקרה הצורך אפשר היה להוריד לסליק הזה את הדברים החשודים. למעלה הייתה עבודה כאילו של מסגריה, מסגריית שדה; תיקון של מכוונות, של טרקטורים וכל מיני דברים אחרים. עבד במפעל זה בתור עובד, בתור בעל מקצוע, אפרים ברודר ז"ל - מוץ. הוא באמת היה בעל מקצוע, מסגר מעולה. אני סידרתי כל הזמן את השמירה לסיד-גין מבחוץ ועל הגג ו 24 שעות הייתי קשור, זאת אומרת, לא הייתי 24 שעות במקום, אלא היו צריכים לדווח אם ראו משהו חשוד בענין זה. אני זוכר שרק פעם אחת התקרבו מכונית, ג'יפ של בריטים בסביבה. אני קיבלתי את הידיעה, נתתי הוראה לעשות סליק וכולנו הפכנו לעובדי שדה לעובדי משק. הם באמת באו אלינו ושאלו מה עושים כאן. אמרנו בבקשה בואו חראו. אנחנו מתקנים טרקטורים וכל מיני מכוונות של המשק. הם לא עשו חיפוש גדול, הסתכלו מצד אחד לשני והסתלקו. זאת הייתה הפעם היחידה שהיה לנו די פחד

רחשד שיתפסו משהו. הכול דפק בסדר. לא היו דברים מיוחדים. דבר אחד.
 הביא אלי מאיר נוביק, נציב לתפקידים מיוחדים במשטרת ישראל או במשטרה
 הבריטית, אינני זוכר בדיוק, הביא אלי איש שנשים אותו במצור. הוא היה
 איש אצ"ל / חשוד במסירת דברים לבריטים. הצורה ~~א~~ נתגו באיש הזה לא מצאה
 חן בעיני; אני התנגדתי לזה וביקשת ללשחרר אותו מזה בזמן שהוא היה במצור.
 התעללו קצת בו ולבסוף שחררו אותו, כי לא מצאו שום דבר מבוסס, שאפשר
 לחשוד בו. עבדתי שמה עד שגיסו אותי לתפקיד בחוץ, זה היה נדמה לי לפו"ש
 של יצחק שדה ואת תפקידי קיבל אגון גרנטבר. זה באופן כללי מה שיש לי
 לספר על המפעל. במשק כמעט שלא ידעו, מעטים מאוד, ברור הפעלים וההגנה
 ידעו, אבל בין החברים היה חלק גדול שלא ידע בכלל על קיום המפעל.
על המצור. אני רוצה לתת רשמים כלליים מזמן שהייתי פעיל בהגנה במקום
 במשק. זה היה בהפסקות, מכיוון שהייתי פעיל בתפקידים שונים ומשונים -
 חניחה, וינגייט אצל בן גוריון וכך הלאה. אני רוצה לספר דברים ספציפיים
 על המצור בגבעת חיים. בודאי ספרו כבר הרבה אבל אולי אני אוסיף דברים
 שעוד לא אמרו. אני הייתי האתראי במקום וקיבלנו הוראה לא להשתמש בנשק
 חם. את ההוראה קיבלנו מהנפה דרך הקשר הפנימי. אני לא הייתי האתראי
 היחידי. גם יושו ענבר ופרנסר קליין הצטרפו לאחריות במקום באותו לילה.
 לפנות בוקר ראינו שמתקרבים כוחות גדולים של הצבא הבריטי, משורינים
 וטנקים וכל כלי זין שאפשר לחשוב. חפרו חפירות, הקימו מטבח שדה-מצור
 כמו נגד איזה אויב גדול ומסוכן עד מאוד. נתתי הוראות לתת את סימן
 הקשר לכל הסביבה זאת אומרת שהדלקנו אש על מגדל המים, סימן ס.א.ס.
 ובאמת מיד התחילו לנוע ולזוז מכל הסביבה, מחדרה, נתניה עין החורש, כל מי
 שהיה לו רק יד ורגל. בלילה היה כבר קר והיינו צריכים לדאוג ללחם ולשתיה.

כולם גויסו במהירות המקסימלית. דבר ראשון צריך היה להכין תה והמטבח
 עבד וגם המאפיה. האופה היה הונזו. אבל כל זה כבר ידוע. דבר אחד אני
 רוצה לציין. אחרי שבאו כבר לעזרה הצליחו להיכנס קבוצת אצ"ל מנתניה. שמת
 אותם על יד הגדר בעמדה. פניתי לאחראי על הקבוצה ואמרתי לו שיש הוראה
 לא להשתמש בנשק חם ואני מבקש אותו מאוד שבמקרה שיש איתם נשק חם למסור
 אותו. הוא אמר שיש להם נשק, קל כמובן, אבל הם לא מוסרים את זה ומבטיח
 לא להשתמש בו. אמרתי שזה לא מספיק - אתם די ממשומעים ואתה יודע שתחת
 פקודתך אתה דורש משמעת ועכשיו אתה תחת פקודתי ואני מוציא פקודה למסור
 את כל הנשק שיש אצלכם בכדי למנוע כל מיני הופעות בלתי רצויות. ברור
 שהנשק יוחזק אחרי שיהיה אפשרי. בלי שום ויכוחים הוא הלך מאחד לאחד
 ואסף מספר אקדחים לא רציני ונתן לי אותם. הם התנהגו בצורה מאוד ממושמש
 מאוד בסדר. אחר כך התחילו התרוצצויות של הבריטים; בתוך החדרים, מסביב
 לחדרים, לאסוף את האנשים, יריות מבהוץ ומבפנים והתחילו לאסוף. אני בעצ-
 מי הלכתי ממקום למקום, ובעיקר, אני מוכרח לציין בדקתי שאין נשק. פחדתי
 שאם חס וחלילה איזו יריה תיפלט/יהיה כאן טבח ויכול להיות אסון גדול.
 אני הבינתי שזה היה קשה מאוד להתגבר על הרצון להתנגד בנשק. ממקום למקום
 רצתי. חפשו וחלקו מקלות והזהרתי את כולם לא להשתמש במקרה אם למישהו
 ישנו. באותו הזמן התחילו לאסוף אותנו, זאת אומרת עקפו אותנו האנגלים
 וגרשו אותנו למכלאה למטה על יד בית הקברות והקימו גד, מהר מאוד. אני
 הייתי בתוך המכלאה. האנגלים זקקו לנו לחם ואנחנו זקקנו להם בחזרה.
 פתאום שלחו לי מעיל לבן של רופא ואם אני לא טועה הייתה זאת סיטה שהיתה
 אחראית לעזרה ראשונה ששלחה לי באיזו צורה אני כבר לא זוכר. הוראה מיד
 לצאת בתור רופא, שלא אשאר במכלאה. לבשתי את המעיל, הלכתי מאחד לאחד

כאילו לבדוק אם הוא פצוע יצאתי. כאילו כלום. איש מהבריטים לא עצר אותי ואיש לא אמר לי שום דבר. כשבאתי למעלה כבר היה חורבן. שמעתי מה שהיה כבר. פצועים, הרוגים. הלכתי למרפאה, שמה היה ד"ר אבל. זאת בעצם כל הפעולה שאני עשיתי באותו יום, חוץ מההכנות כמובן וההתרגשות חלק נעצר והובא באוטומיבילים למקומות מעצר. אני ניצלתי מהתענוג הזה והתחלנו ללקק את הפצעים, לתת שתיה, לחבוש פצועים, כל מיני ענינים צדיים. למחרת בא משה סנה ז"ל עם ישראל גלילי. הם דרשו וקבלו דין וחשבון מדוייק פחות או יותר.